

* (סיפור קצר)

נועם גלזר

נועם גלזר, 2017, תמונה: אריאל גלזר

נועם גלזר, 2017, תמונה: אריאל גלזר

← The king died and then the queen died (E. M Forster, " Aspects of the Novel").

נועם גלזר, 2017, תמונה: אריאל גלזר

ב־2017 נתקלתי בשני טקסטים הנוגעים לגברת א.ו, המתוארכים לסוף שנות השבעים של המאה העשרים, דהיינו לעשור השלישי של חייה, וכ־25 שנים לערך לפני שהסתיימו. לא הצלחתי להשלים את המשימה ובדיעבד זו הייתה הפעם האחרונה שעסקתי במגזר הפרטי. אחרי הכישלון עם א.ו., ואולי בגינו, קשה לאדם להעיד על עצמו, עברתי לעבוד רק עבור מוסדות. 'אולי נדבקת ממנה', אמרה לי בתה כשהודעתי לה, בעבור שנה, על פרישתי. אולי. במה?. האירועים השונים הלכו והתרחקו זה מזה, כאיים מפליגים הרחק אל הים.

אם בכוונתי להציג באופן מדויק ובהיר את הדברים, יש לשים אותם בהקשרם: ילדיה פנו אליי בבקשה שאעשה סדר בתולדות חייה בהתבסס על איך שסיפרה את עצמה. הם הזמינו

אותי לביתה, דירה ישנה שכורה שחלקו עכשיו שניהם, תאומים, כבר לא ילדים ולעת עתה בלי בני זוג, ופתחו בפניי את חדר העבודה שלה. חדר קטן מלא עד לקירות בספרים מאובקים, מחברות וקלסרים. נדמה כשייך למישהו שניסה, ללא הצלחה ואולי גם ללא רצון אמיתי, להכניס סדר בבלאגן. הושיבו אותי לפני השולחן ועליו ערימה של עשרים ושלוש מחברות (ספרתי). 'בהצלחה', אמר לי הבן. 'ורק עוד דבר אחד', אמרה לי הבת, 'לא כל מה שאמרה הוא בהכרח נכון', וחייכה. אחר כך יצאו מהחדר.

נועם גלזר, 2017, תמונה: אריאל גלזר

הקדשתי את השעות הראשונות של עבודתי לבדיקה זריזה של החומר. חלק מהמחברות התגלו כיומנים. לא יומנים סטנדרטיים, אלא מחברות שהמירה א.ו. בעצמה ליומנים, על ידי רישום פשוט של התאריך וציון אירועים שקרו בו. לא תמיד הצלחתי לפענח באיזו שנה מדובר. לא הצלחתי גם כן לחלץ חוקיות למה שהנחה אותה ברישום האירועים. חלק מהאירועים היו טכניים למדי ('תור לרופא שיניים') וחלק בעלי חשיבות עצומה, אני מניח ('פרידה מר.'). חלק מהאירועים דווחו או צוינו בלשון חסכונית למדי, אף מדי ('משמרת'. איזו? האל יודע), חלק בפרטנות וארכנות שאינה יפה ליומן ('קפה במדרחוב עם ר'. היא הזמינה כריך מוצרלה עם עלים ירוקים וחציל קלוי־מדי על האש, שתינו כל אחת שלוש כוסות קפה, היא הפוך ואני שחור.

היא מגדלת שפם, אולי במקרה. השיחה הייתה רגועה אבל לא זרמה בכלל. ניחא?').

נועם גלזר, 2017, תמונה: אריאל גלזר

מחברות הכתיבה, לעומת זאת, היו עניין אחר. היו בהן מלמולי וחיבוטי נפש חזרתיים ומעמיקים כל כך שהקריאה בהן התישה אותי. אפשר כמעט להגיד שהמילים סירבו לקריאה מהירה שלהן. הכריחו לקרוא מילה אחר מילה עד למשפט השלם ומשפט אחר משפט עד למחברת המלאה. מלאכת הקריאה ארכה שעות. מזל שכתבה פחות מאלה. ודאי הכתיבה — והמחשבה — גם התישו אותה. היו 10 כאלה. (האין זה מספר עגול מדי בשביל אישה מפוזרת וסוערת כל כך? או אולי דווקא בשל כך הפסיקה בדיוק אז? נדמה לי שזיהיתי, בתוך המלל השוצף והגועש, גם ניסיון עצמי לריסון. או אם יורשה לאישיותי הספציפית להציץ לרגע: וואט א פאקינג מס). המחברת האחרונה היא להערכתי מ־1978/9, כ־25 שנים לפני מותה.

בסוף המעבר המהיר על החומרים חשתי עמוס ועייף וביקשתי להרהר בדברים בסוף השבוע.

לא הצלחתי להגיע להישגים משמעותיים בהבנה ובפירוק של תודעתה וחייה של א.ו. רק הצטברו לי עוד ועוד פרטים שלא ידעתי את ההיררכיה הנכונה ביניהם. איך היו, ואם לא: איך יפה שיהיו. וכן היה הפער הקשה מנשוא בין חוסר החוקיות וההתפזרות של היומנים אל

מול החזרתיות והצמצום של מחברות הכתיבה.

נועם גלזר, 2017, תמונה: אריאל גלזר

ביום שני בבוקר התקשרתי אל בתה, שנראתה לי עניינית יותר ופגיעה פחות מאחיה. 'מה אתה אומר?', היא שאלה בלי גינונים. 'אני צריך עוד זמן למיון ראשוני. אמא שלך כתבה הרבה'. 'זה אח שלי עם הפיזור שלו', היא אמרה מיד, 'תן לי למקד אותך'. קבענו למחרת בבוקר. הפעם רק היא הייתה. היא הושיבה אותי מול שולחן העבודה אך הפעם הניחה מולי מחברת אחת. את מחברת הכתיבה האחרונה.

נועם גלזר, 2017, תמונה: אריאל גלזר

חזרתי וקראתי במחברת. בקריאה המרפרפת של המרדף אחר ההספק לא שמתי לב לחריגות שלה. היא נכתבה כולה בגוף שלישי, וכללה תיאורים מאופקים ומרוחקים יותר מהלשון הקדחתנית והמשתוללת של יתר המחברות. אך גם היא, כיתר מחברות הכתיבה, לא מסרה אירועים. רוב רובה של

המחברת היה התחלות של טקסטים. למעשה, ואריאציה על אותו נושא. תיאור חיצוני, שטחי לרוב, של אישה, לקראת סוף שנות העשרים של חייה. בת גילה או צעירה בכמה שנים מגילה של א.ו. בזמן הכתיבה, כך לפי חישובי. התיאור כולל קימה בבוקר והתארגנויות בוקר סטנדרטיות עד ליציאה מהבית, של אישה החיה בגפה. ילדיה לא מוזכרים. על פי הערכת גילם, אולי זה קודם בזמן מה ללידתם. היא לא סיימה את הטקסטים האלה, גם לא התקדמה בהם מ־יודע־מה. התיאור תמיד נקטע ביציאה משביל הבניין, בירידה במדרגות אל החוץ, בנעילת הדלת. עולה מהתיאורים הרגשה כמעט מחניקה, כאילו הגיבורה כלואה ולא יכולה לצאת אל העולם. אבל אולי זו פרשנות־יתר שלי.

נועם גלזר, 2017, תמונה: אריאל גלזר

בתוך החריגות הכללית בלטו באחרותם שני טקסטים, שהופיעו דף אחרי דף בערך באמצע המחברת. הם היו היחידים שתיארו התרחשות חיצונית, והטקסטים הקרובים ביותר בהווייתם לתעודה היסטורית שמצאתי בין כתביה. בגלל שלא היה רשום עליהם תאריך קשה לדעת עד כמה היו קרובים זה לזה בזמן כתיבתם. השנה, בכל אופן, היא בסבירות גבוהה 1978/9 (על צדה הפנימי של כריכת המחברת מצוירים ברישול מקסים כלבה־אם עם שמונת גוריה. מתחת האזור משורבט בכתב ידה הקפריזי והייחודי של א.ו.: 'לאה ילדה היום. היה הרבה דם וסוער אבל בסוף

ניצלנו כולנו. מחשבות על ילודה. 14.12.1978).
אני מעתיק את הטקסטים כלשונם:

1.

“מה קרה לו? היא שאלה את זו שבאה להחליף.
דווקא הוא, רגוע בדרך כלל, דופק את הראש בקיר.
המצח נבקע קצת בנקודה אחת. לא רציני אבל כדאי
לחטא.
ממתי הוא ככה?

מצאתי אותו כשעליתי לעשות סיבוב בחדרים לפני
שינה, השנייה אומרת, מתכווצת.
ניסית לשאול אותו מה קרה? יואב, מה, קרה? היא
שואלת בלי לחכות לתשובה.

הוא לא מדבר, מזמזם משהו. היא סורקת את החדר
לראות אם היא יכולה לאתר גורם של גירוי, או משהו
אחר שונה מהרגיל. יש באמת משהו מזמזם בחדר,
חוץ ממנו, אולי אחד ממכשירי החשמל.

היא מנתקת את הטלוויזיה והממיר מהחשמל, הוא
נרגע? לא בטוח. בוא נרד למטה יואבי? אפשר להכין
יחד ארוחת ערב.

היא יודעת לעיפה בדיוק מה יהיה: הוא יחתוך
בצל ויזהר על העיניים, אחר כך פלפל אדום שהוא
לא מסכים לקרוא לו גמבה, ואחר כך עגבניות. הוא
מסכים רק לעגבניות תמר, ושירה תתלונן בארוחה
שזה מתוק לה מדי אבל אין מה לעשות אם רוצים

שיואבי יהיה השף. ואז הוא ישבור
שתי ביצים אל תוך המחבת
הגדולה, ויוסיף נקניק. אין לה
כוח להילחם, ואולי זה כבר לא
כל כך מפריע לה. היא לא הולכת
עם האמת שלה עד הסוף, כמו
שהחיים שלה מוכיחים יום יום.
בארוחת ערב הוא יאכל שני ביסים
מהשקשוקה ואז יקבץ אותה
בקצה הצלחת וימרח לעצמו שתי
פרוסות עם גבינה. הוא יקום
באמצע ויפנה את הצלחת שלו
ואין מה להתווכח שיישאר עד
שכולם מסיימים. אבל לפחות
בינתיים עד שסיימה לגלגל את כל
זה בדמיון הוא כבר בשלב חיתוך
הגמבה, סליחה, פלפל אדום.
נראה לה שהוא נרגע. זה אכפת לה
מאד? היא לא בטוחה.

המדריכה השנייה שואלת אותה
מהצד השני של שולחן ארוחת
הערב, כאילו מעל לראש של
הדיירים, אז מה את אומרת על
אחי, להגיד לו להתקשר אלייך?
שיהיה, היא אומרת לעצמה.
שכחה לספר פה על נטיותיה
ואחר כך הזמן פשוט התגלגל. לא

שמה לב ואכלה מהצלחת של יקיר, הוא מחייך אליה
חיוך מלא שיניים אדומות. אל תיבהלי, היא אומרת
לעצמה ברוגע מטריד, זה עגבניות תמר ולא דם.
הביס של השקשוקה פלוס נקניק ממאן לרדת בגרון.
צער החיות.

מה מאיים להתפרץ קודם מים עליונים או מים
תחתונים/דמעות או קיא. ---

ממילא חוץ מהמדריכה שאיתה אף אחד מהם לא
יקרא את זה על פניה, לא תהיה דרמה גדולה.
המדריכה אולי תתחרט על השידך עם אחיה. עדיף
ככה. היא פולטת את השקשוקה פלוס נקניק הלא
מעוכלת אל צלחתה ומנגבת מעיניה את הדמעות
בידיים גסות. נלך על בטוח.

2.

על כל שולחן במעבדה הייתה מונחת שקית אשפה
שחורה גדולה. מלאה. פחות או יותר באותו הגודל,
עם הבדלים זניחים כמו ההבדלים בין אדם לאדם
בגיל בוגר. מה ממוצע הגיל פה לפי שנות כלב? היא
לא מצליחה לחשב. ובכל זאת מצאה עצמה כאן.
צחוק הגורל. בעצם יותר נכון צחוק עצמה.

היא דיברה כבר על זה. דמיינה את זה. הוזרה מזה.
במילים אחרות, היא כבר פגשה את זה. זו לא פעם
ראשונה. זה אמור לעמעם, לא? השיחה הלכה ככה:

...כן נותנים בשנה ב' לנתח כלבים
שעברו המתה. את בטח מכירה
את זה, לא עברו המתה במיוחד
בשבילנו, אלא מעמותות שלא
יכולות להחזיק בהם. זה נורא,
חייבים לשנות את החוק. מצב
אבסורדי במדינה.

ואיך זה היה? היא שואלת, הלב
שלה מתכווץ לנקודה קטנה.
(זה לא נכון: הלב שלה עולה על
גדותיו. ואחר כך מתכווץ וחוזר
חלילה)

את מזילה דמעה. מביאים אותם
בשקיות אשפתון שחורות כאלה.
אז את מזילה דמעה אבל אחר כך
זה עובר. הופתעתי כמה קל זה
היה בעצם.

כן. ---

אז השקיות השחורות זה מהסיפור
של הבחורה בעצם. היא מתבוננת
עכשיו על השקיות והן ירוקות.
אני יכולה, היא אומרת לעצמה.
לא עברו המתה במיוחד בשבילנו.
מגייסת מילים של מישהי אחרת,
אולי יזניבו איתם תודעה אחרת,

לב אחר. היא מסתכלת מסביב על הפרצופים
האחרים. הם נראים לה בסדר. שקיות הדמעות
במקום. היא מרכינה את הראש אל השקית שמולה,
שולחת יד ללטף מבחוץ את הגוף שקיבלה, אבל
מתחרטת.

טוב, בואו נתחיל. היא שומעת את הפרופ' נכנס אל
החדר. שיט, עולה לה בחילה בגרון. מילא לבכות,
אבל להקיא? בעצם לא בטוח מה גרוע יותר, היא

נראה שהטקסט השני נקטע באמצע. המילה
“היא” מתעקמת, יוצאת משליטה לקראת סופה,
יש משיכה – מריחה קטנה של הדיו למטה. המשך
הטקסטים, כאמור, עד סופה של המחברת, תיאורי
אותה אישה המנסה לצאת מביתה. לא משהו
שאוכל לעבוד איתו. אבל שני הטקסטים האלה –
מעוררי מחשבה.

יצאתי מהחדר ומצאתי את בתה במטבח. היא
הכינה לי כוס תה עם זעתר. על השולחן קפץ
חתול מנומר עם עין אחת. ‘זה ירושה של אמא
שלי’, היא הצביעה עליו, ‘נו, מצאת משהו
מעניין?’.

‘כן, נראה לי שכן. שניים בעצם. אבל אני צריך
לשאול אותך כמה שאלות’.
‘לא לא, בלי שאלות’, היא אמרה. רגועה וחייכנית
ובטוחה בעצמה, הבת.
‘אני חייב לשאול כדי להבין את המשמעות של
הטקסטים האלה. היא מתארת שם שני רגעים לא

פשוטים, אני רוצה לדעת מה קרה ביניהם, מה הביא אליהם, מה היא החליטה בסוף'.
 'אמא ביקשה רק מהטקסט'.
 'אה, היא ידעה?'
 'ברור. היא ביקשה את זה. היא הייתה מכורה לכתיבה'.
 'אוקיי, אז רק פרטים בסיסיים. במה היא עסקה? היא סיימה את לימודי הוטרינריה?'
 הבת פורצת בצחוק. 'איזה לימודי וטרינריה?',
 'אה, לא?'
 הבת שותקת
 'אבל היא רצתה ללכת ללמוד וטרינריה? היא מתארת שם פרטים שהיא בטח ביררה, לימוד אנטומיה על כלבים' 'מה אתה אומר. לא יודעת, לא נראה לי. אתה יודע מה, במחשבה שנייה אולי כן, מתאים לה לחלום'.
 'ומה היא עשתה לפרנסתה?'
 'עסקה בחינוך מיוחד'
 'אה, יופי. היא אבל נהנתה מזה?'
 'נראה לי שכן. אתה יודע מה, אולי לא. אבל אמרתי לך', היא

שוב צוחקת, 'צריך לקחת אותה בעירבון מוגבל. היה לה דמיון מופלג', ומיד הוסיפה, 'רק לא מספיק מופלג כדי ללכת להיבדק בזמן'.
 'אני מצטער'
 'זה בסדר', היא אומרת, מחייכת
 'את ילדה עם חוסן. אם יורשה לי להגיד. לא ילדה, אישה, אמא שלך עשתה עבודה טובה'
 'ככה שתראה את אח שלי', היא צוחקת, 'הרבה פחות אפוי ממני'. אחר כך הוסיפה: 'אז תצליח לעשות מזה משהו? היא נורא רצתה שייצא משהו מכל מה שכתבה'.
 'אני לא יודע. אני צריך לחזור אל המחברות האחרות'.
 'חשבתי שאמרת על שני הטקסטים האלה'
 'כן אבל אני לא מבין אם הם אומרים משהו באמת'
 הנחתי את הכוס בכיור. 'תודה', אמרתי. החתול קפץ אחריי לשיש, רכושני משהו, כמעט נוהם. ממחבוא כלשהו יצא חתול נוסף, הצטרף אליו, הם מתגודדים מסביבי.
 'קישטא', הבת העיפה אותם בתנועות מאיימות באוויר. אבל בחיור.
 'החיוואנאת של אמא שלי', חייכה.
 'אהבה חיות מאד, נכון?'
 'כמו שאפשר לראות', אמרה, משועממת מאיטיות המחשבה שלי. 'הייתה מדברת איתם. ככה לפחות היא טענה. דיברה או לא דיברה איתם היה לה כישרון אליהם, כמו בהרבה תחומים אחרים. אבל

מבולגנת כזאת, תעשה סדר בבקשה', חייכה מהורהרת.
 'תוכלי אולי לענות לי בכל זאת על כמה שאלות?', ניסיתי שוב, אולי התרככה.
 'רק מהטקסט. זאת הצוואה שלה'.
 קבענו עוד פעמיים, רק שנינו, ועברתי שוב, לאט לאט, על המחברות. כמעט מיואש מהניסיון לפצח כל מחברת לעומקה, חזרתי שוב לנסות לבנות את התמונה הגדולה. ניסיתי לייצר הצלבות, בין מחברות כתיבה שתיארו כן היה ודאי פחות או יותר לבין יומנים מאותה התקופה. גם זה לא העלה דבר. אין ספק שמתוך כל המלל הרב שהגירה על הנייר, הייתה מחברת הכתיבה האחרונה העוצמתית מכולן. אולי כי הייתה האחרונה, וקשה היה שלא לקרוא לתוכה את ידיעת הסוף הקרב. בתום

הפגישה השנייה נפרדנו ליד הדלת, ואני, עם מחברת הכתיבה האחרונה בוערת בתיקי, הבחנתי בצמוד לדלת בתמונה של כלבה יפה, מעורבת בזאב אולי, שמנמנה, ובין רגליה שבעה גורים.
 'לאה', הבת הצביעה עליה וחייכה, 'היתה הכלבה הכי אהובה של אמא שלי, העמידה לה גם צאצאים. כלבת הרווקות שלה'. 'ממתי התמונה?' ניסיתי לגייס את החיוך האידיאוטי והריק ביותר שבאמתחתי. 'סוף שנות השבעים לדעתי'.
 בדיעבד, היה זה הפרט היחיד שהצלחתי להוציא תחת ידיה.

—
נועם גלזר אוהבת לקרוא ולכתוב.